

“COUSA DE RAÍCES”, REDE PLURAL EN DEFENSA DO BOSQUE AUTÓCTONO QUE ACHEGA ESPERANZA AO NOSO RURAL

Fins Eirexas*

A rede “Cousa de Raíces” naceu en 2014 co obxectivo de defender o noso bosque através do seu coñecemento e posta en valor. Unha mancha de persoas e colectivos de moi diferentes eidos xuntámonos para devolverlle ao bosque o valor que ten, a todos os niveis, ambiental, económico, social, cultural, paisaxístico, etc. Cun discurso en positivo, “Cousa de Raíces” busca amosar as moitas iniciativas que existen no país compatíbeis coa conservación dos nosos bosques. Busca rachar así coa “omertá”, a lei do silencio, que decretou a industria do eucalipto.

Anxo Moure, o Carballo con Botas, leu o manifesto de “Cousa de Raíces” contra a eucaliptización do país na Praza do Obradoiro, o pasado 22 de abril, Día da Terra.

EXPERIENCIAS SOSTÍBEIS NO MONTE GALEGO

Desde a súa criazón, esta rede veu acrescentando os seus parceiros, de xeito que hoxe está integrada por 63 entidades que alén de promover e coordinar actuacións e propostas conxuntas, servimos de caixa de resonancia das iniciativas particulares de cada colectivo. Froito desta colaboración en positivo, xurdiu por exemplo a publicación “Experiencias sostíbeis no monte galego”, para dar a coñecer unha serie de proxectos que se están a desenvolver por todo o territorio e que visan valorizar noso monte, rachando coa percepción de que non hai alternativas alén do eucalipto. Estas e moitas outras iniciativas demostran a grande potencialidade do monte galego, a súa multifuncionalidade, a súa capacidade de xerar recursos, actividade económica e social e a súa enorme riqueza. Hai unha mancha proxectos reais que xa están a funcionar e que saíron da iniciativa popular, da veciñanza comuneira, de colectivos sociais, do emprendemento privado, da xente que vive e quere o noso rural e os nosos bosques.

A LOITA CONTRA A EUCALIPTIZACIÓN

Mais en “Cousa de Raíces” tamén somos conscientes de que para que estas iniciativas teñan futuro, cómpre dar azos á esperanza e neutralizar a principal ameaza que hoxe paira sobre os nosos bosques: a imparábel extensión do eucalipto. Esta árbore ocupa xa na Galiza máis de medio millón de hectáreas,

un 17% do noso territorio. Está presente nos nosos montes, mais tamén nas terras de cultivo, nos espazos naturais, enriba de xacementos arqueolóxicos... Semella que para a industria do eucalipto non existen limitacións: todo vale con tal de seguir engordando a conta de beneficios das celulosas.

APDR, ADEGA, FEG e Cousa de Raíces realizaron outra repoboación simulada de eucaliptos na Praza da Ferrería de Pontevedra co gallo do Día internacional do Medio Ambiente de 2017.

Aliás da enorme dimensión da loita contra a eucaliptización, os colectivos de “Cousa de Raíces” temos tamén outro repto non menos importante: facer visíbel esta problemática na sociedade; concienciala da transcen-

O eucalipto ocupa máis de medio millón de hectáreas, o 17% do noso territorio: presente nos montes, nas terras de cultivo, nos espazos naturais, enriba dos xacementos arqueolóxicos...

dencia de reaxir fronte á impunidade coa que os plantíos de eucalipto ocupan cada vez máis espazos de alto valor natural e patrimonial (Parques Naturais, Rede Natura, xacementos arqueolóxicos), mais tamén terras produtivas, nas que en troques de medrar alimentos medra a pasta de ENCE. Todo pola Pasta! É o lema da celulosa, dona xa dunha inmensa superficie do rural galego. Ave eucaliptus! Semella ser a divisa da Xunta que, obediente, rende o país ao monocultivo agardando polas prebendas e os retiros dourados nos consellos de administración da industria pasteiro-enerxética.

Diante deste panorama, “Cousa de Raíces”, coa colaboración de colectivos locais de Compostela e Pontevedra, e tomando nota dun rechamante precedente na Muralla de Lugo, deseñamos unha iniciativa simbólica que acadou unha inusitada transcendencia social e que precisamente visaba impactar e remexer a conciencia cidadá. Coas plantacións simuladas de eucaliptos nas prazas do Obradoiro e da Ferraría, corazón de Compostela e Pontevedra, respectivamente, pretendemos visibilizar a mensaxe de que non todo vale, de que abunda xa. Con estas accións simbólicas esiximos un respecto pola lexislación que a propia administración teima en incumplir; mais tamén, respecto polo noso territorio, por nós mesmos e mesmas, para que Galiza non remate sendo un completo eucaliptal, un inmenso deserto verde, baleiro de patrimonio e de xente.

COMEZAMOS POR CUMPRIR A LEI

Hai ferramentas legais que impiden a plantación de eucaliptos en espazos protexidos, hábitats de interese, bosques de ribeira, así como terras agrarias. Normas que regulamentan, aínda de xeito escaso, as distancias e tipoloxía dos plantíos forestais a todo tipo de predios. Estas regulamentacións (Lei de Montes, Plano Director da Rede Natura, Plano do Litoral, Lei da Paisaxe...) curiosamente aprobadas polo partido que sustenta ao actual goberno da Xunta, son frecuentemente esquecidas, cando non incumplidas, polas mesmas administracións encargadas de aplicarlas e vixiar polo seu cumprimento.

Mais, non abondaría con cumprir e facer cumprir as leis. Como a propia Xunta recoñece, a extensión dos eucaliptais superou xa toda medida. Pre-

tender reorientar a política forestal sen revertir as consecuencias do acontecido no noso medio rural co eucalipto, sería asumir a táctica da “terra queimada”, vala dicir de “terra eucaliptizada”. É preciso iniciar un proceso de reversión, con obxectivos, orzamentos e prazos, para eliminar aqueles plantíos ilegais sobre terras agrarias e hábitats de interese e retornalas ao seu estado inicial. Tampouco lanzabamos brindes ao sol cando invocabamos o exemplo portugués para xustificar a demanda dunha moratoria para novos plantíos de eucaliptos. Tendo en conta que a superficie ocupada por esta árbore en Portugal non chega ao 9% mentres que na Galiza abeira xa o 17%, a necesidade dunha moratoria para reordenar o caótico panorama galego resulta perentoria. A necesidade de planificar ou reorientar o

Cómpre comezar por cumprir a lei e eliminar aqueles plantíos ilegais sobre terras agrarias e hábitats de interese, e darlle ao *Eucalyptus nitens* o tratamento que lle corresponde como especie exótica invasora

actual modelo forestal, recoñecida pola propia administración, debería traducirse nunha moratoria ou suspensión temporal, ao igual que acontece por exemplo cos plans urbanísticos municipais (PXOM), para poder traballar (está en redacción o novo Plan Forestal) a prol dun modelo máis sustentábel sen a presión do lobby pasteiro-enerxético.

E faciamos tamén nosas as consideracións do Tribunal Supremo e do propio Ministerio de Alimentación e Medio Ambiente que recoñecen o carácter invasor do *Eucalyptus nitens*, através dun demoledor ditame do Comité científico asesor de flora e fauna silvestres daquel ministerio. O *E. nitens*, ferramenta de ENCE para conquistar a Galiza aínda ceibe de eucaliptos, é unha especie exótica e invasora cuxo cultivo representa un perigo para o mantemento da biodiversidade e a funcionalidade dos ecosistemas. Xa que logo, o lóxico sería, como acontece coas demais invasoras (vespa velutina, mexillón cebrá, herba da pampa, etc.), prohibir o seu cultivo, beneficio e tráfico.

OS CULTIVOS ENERXÉTICOS DE CICLO CURTO

Nesta liña, outra reflexión que achegamos desde “Cousa de Raíces” ten a ver co aproveitamento da biomasa. Considerando que a maior parte dos plantíos de *E. nitens* serán para biomasa, como cultivos enerxéticos de ciclo curto (6-8 anos), que sentido ten que o goberno galego veña de eliminar os condicionantes técnicos e territoriais á biomasa para permitir un número ilimitado de centrais sen restrición algunha de potencia? O aproveitamento da biomasa forestal con fins enerxéticas non debería ser un obxectivo en si mesmo. Debe estar orientada á prevención dos in-

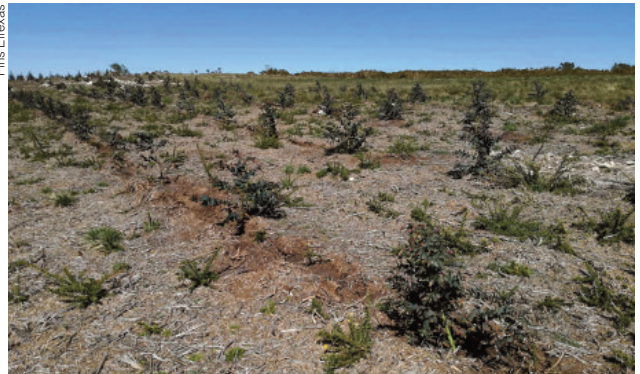

No Día da Terra de 2017, Cousa de Raíces e a Asemblea contra a eucaliptización de Compostela simularon unha plantación de eucaliptos a Praza do Obradoiro para chamar a atención sobre a expansión descontrolada da especie australiana.

Fins Eirexas

Fins Eirexas

Á esquerda, plantación de eucaliptos nun espazo de Rede Natura, sobre solos serpentínticos e dentro da área de conservación do LIC Serra do Careón. Á dereita plantación de eucaliptos na área proposta de ampliación da Rede Natura en 2011, tamén na Serra do Careón.

condicións e a servir de apoio aos tratamentos silvícolas, para producir un incremento dos volumes de madeira de alta calidade e favorecer a conservación dos ecosistemas forestais e as condicións fitosanitarias dos bosques galegos. Pola contra, a Xunta pretende facer da biomasa un obxecto de especulación por parte das grandes corporacións, para poder acaparar cada vez máis territorio na procura dun stock case ilimitado e, deste xeito, controlar aínda máis os prezos da madeira. Que capacidade de manobra terá a veciñanza comuneira e os propietarios forestais cando, como quere ENCE, a metade dos montes galegos estean a producir eucalipto para pasta e a outra metade eucalipto para queimar?

UN IMPOSTO VERDE AO EUCALIPTO

Xunto coa reorientación da biomasa e da actual política forestal, desde a rede “Cousa de Raíces” propoñemos introducir tamén novos elementos para a reflexión. Non podemos pretender solucionar unha problemática, a da eucaliptización de Galiza, sen asumirmos as responsabilidades e tamén os custos que iso pode ter. Corenta anos de monocultivo intensivo xeraron situacións perversas que xa son asumidas como normais pola administración e a sociedade. Unha delas é a problemática do lume, en grande medida relacionada cun modelo forestal suicida que inza de árbores pirófitas os nosos montes. Asumirmos que todos os anos debemos gastar por riba de 150 millóns de euros públicos na extinción dos incendios (xa que a prevención está practicamente ausente), ao tempo que fomentamos modelos forestais que aumentan a incidencia dos lumes, é como pouco anómalo. E usamos a primeira persoa porque a responsabilidade de asumir as consecuencias desta situación é de todos/as, especialmente dos que tiran beneficio do eucalipto.

Xunto coa reorientación das políticas forestal e da biomasa, propomos un imposto verde ao eucalipto que reverta no apoio á multifuncionalidade do monte

Por iso lanzamos a idea de establecer un imposto verde ao eucalipto, unha “ecotaxa” que veña a compensar as perdas causadas polo deterioro dos servizos ecosistémicos como a diversidade natural, a dispoñibilidade de auga, a fertilidade do solo, ou a calidade paisaxística, importantes para a vida e o mantemento das actividades económicas. E que compense tamén en parte os custos derivados dos incendios. Os eucaliptais inciden na maior frecuencia e intensidade dos lumes; na contaminación de terras e rías con agroquímicos e subprodutos das celulosas; no empobrecemento da biodiversidade e no avance da erosión, provocando perdas económicas directas. En consecuencia, o aproveitamento do eucalipto debería estar gravado cun imposto que contribúa a revertir os danos que provoca no medio e as perdas económicas que causa á sociedade.

Outro elemento para a reflexión que temos proposto desde a rede “Cousa de Raíces”, nesta mesma liña de co-responsabilidade social, é o fomento das especies autóctonas, coa novidade de que a promoción dos aproveitamentos que apostan pola multifuncionalidade do monte mediante primas

e incentivos económicos directos, non teñan unicamente unha fin produtiva. Debemos compensar o mantemento das nosas carballeiras, soutos, teixegais, bidueirais... pois os bosques naturais prestan un importante servizo á sociedade. Son aqueles mesmos servizos ecosistémicos que deterioran

É imprescindible un pacto social para evitarmos que Galiza vire nun inmenso eucaliptal, nun deserto verde, desde Ortegá ao Miño e de Fisterra ao Courel

os monocultivos intensivos, nomeadamente de eucaliptos (auga, aire, fertilidade, resistencia contra a erosión, prevención dos lumes...). Xa que logo semella lóxico que a sociedade, beneficiaria deses servizos, retorne parte dos beneficios a aquelas comunidades e propietarios/as que apostan pola conservación dos nosos bosques. É de xustiza!

UN PACTO SOCIAL IMPRESCINDÍBEL

Eis algunhas das propostas que desde “Cousa de Raíces” vimos de achegar para abordar a problemática do eucalipto. Son froito do traballo, experiencia e consenso de organizacións moi diferentes, sociais, gremiais, institucionais... Colectivos que souberon transcender os propios intereses e confiar nunha visión colectiva dun monte galego multifuncional e biodiverso. Dun medio rural vivo e con futuro. Un compromiso que ten que transcender á sociedade, comezando polas forzas políticas. Xa que logo, resulta imprescindible un pacto social para podermos revertir esta situación. Para evitarmos que Galiza vire nunha inmensa plantación de eucaliptos desde Ortegá ao Miño e de Fisterra ao Courel. Que será de nós se os montes viran nun deserto verde, nun eucaliptal continuo baleiro de vida e de xente?

*Fins Eirexas, secretario executivo de ADEGA e membro da rede “Cousa de Raíces”. (+ info: <http://cousaderaices.wordpress.com>).

Belén Rodríguez

Ao remate da Marcha contra Celulosas de Pontevedra do pasado 3 de xuño, varios manifestantes colgaron ás portas do complexo industrial de ENCE-Elnosa pólas de eucalipto.

